

לט ותשועת צדיקים מיהוה מעוזם בעת צרה:

מ ניעזרם יהוה ויפלטם

יפלטם מרשעים ויושיעם כִּי־תסו בו:

על כל פנים 'אחרית רשעים ונכרתה' נאמר כנגד 'אחרית לאיש שלום' שבפסוק לו. 'נשמדו ונכרתה' נאמרו בלשון עבר, לומר, שגוריה היא שלא תשתנה, ונחרי היא כאלו כבר נתקיימה.
(לט) ותשועת צדיקים מה' - אכל לצדיקים נתנת תשועה מאת ה'. מעוזם בעת צרה - ה' הוא מעוז לצדיקים בעת צרתם, כלומר: הוא מחסה ומגן להם (עי' לעיל כו א; כח ח; לא ג-ה).
(מ) ניעזרם ה' ויפלטם - ה' עוזר לצדיקים ומציל אותם; 'ויפלטם' כמו 'ויצילם' (עי' לעיל כב ט). נקט הכתוב משל של לוחם גבור הבא לסייע לבן

לסכום מזמור לו:

מזמור זה כלו אזהרות, ורזוים, ודברי חכמה ומוסר לאדם שלא תחלש דעתו בראותו את הצלחת הרשעים, ולא יתפתה ללכת בדרכם, אלא יתחזק בבטחונו בה'. כי אחרית הרשעים להשמד, ואחרית הצדיקים ברכה ושלום. במזמור באים תרבה לשונות המצויים במשלי תהלים להשפיר משלי, ובדברי רבי איוב. כגון: הדברים 'ראיתי רשע עריץ ומתערה כאורח רעון שבספר משלי, ובדברי רבי איוב. כגון: הדברים 'ראיתי רשע עריץ ומתערה כאורח רעון ויעבר והנה איננו דומים מאד לדברי אליפז 'אני ראיתי אויל משריש' וגו' (איוב ה ג והלאה) ודברי בלדד 'עדרנו באבו לא יקטף ולפני כל חציר ייבש' וגו' (שם ח יב והלאה) ועוד כיוצא באלו. והדברים ידועים, שדברי רבי איוב הכרו בסופו של דבר כבלתי-נכונים, ויש מקום לשאל ולענין, כלום נוטים דברי המזמור לשיטת רבי איוב המכחישים מצאיות של 'צדיק ורע לו' וטוענים, שכל מי שרע לו הוא רשע? ובלשון אחרת יש לשאל: כלום כונת המזמור להציע פתרון לבציה של הצדק האלהי בעולם, ומפני מה יש צדיק ורע לו? רשע וטוב לו? - ומתוך הענין בדברי המזמור עולה, שיש הפרש גדול בין המצב המתאר בספר איוב ובין המצב המתאר במזמור זה. שאיוב מענה בידי שמים, והבעיה העומדת לפניו, אם יסוריו באו לו בעושה על חטאותיו? ואלו כאן, במזמור, הדברים מכונים אל הצדיקים שהרשעים רודפים אותם ומבקשים להמיתם. והמזמור פונה אל הצדיקים ומעודדם שלא יתיאשו, ואף לא יתפתו לעשות כמעשה הרשעים, אלא יתחזקו בתקונם ובטחונם בה', שהוא עתיד להושיעם במהרה. ויש לשם לב לכך, שבמזמור חוזרת פעמים רבות ההבטחה שהצדיקים יירשו את הארץ, והבטחה זו צמודה אל ההבטחה שהרשעים יכרתו. ומכאן מקום להשערה, שהרשעים האלה מבקשים לגשל את הצדיקים מאדמתם, ונחלתם, שהיא ירשה להם מדור דור עד דור נוחלי הארץ בימי יושיע. והרשעים מבקשים להרג את הצדיקים בחרב וקשת, או להציל עליהם עלילות לפי השופטים, כדי לחיבם בדין ולרשת את אדמתם. כנגד הרשעים האלה מבטח המזמור לצדיקים: ה' לא יעזבונו בידו ולא ירשיעו בהשפטו. וכנגד המבקשים לשנות את סדרי חלוקת הנחלות הקבועה מדורות מכונים הדברים: נער היתי גם יקנתי וגו', ותפנה (כמו שהבחנו בפרק

לומר, שבקיום הסדרים העתיקים של חלוקת הנחלה, וכל המצוות התלויות בהם, מבטחת לתושבים פרנסה בכבוד.

מזמור זה כלו דברי חכמה המפנים אל השומע, ואין בו דברים המפנים אל ה' בלשון נוכח, ואף לא תבעת משאלה, בקשה ותפלה. ואף על פי כן הוא כלול בספר תהלים, ודומה לו בענין זה מזמור א (עי' שם). ויש לומר, שהתפלה בישראל היתה מאז ומעולם מלוג בתלמוד תורה ובדרשה הנאמרת בשעת התפלה, ואפשר שמזמור זה נאמר מעקרו כהטפת מוסר בעצרת שנתכנסה לתפלה ולעבודת ה'. ועוד אפשר, שדברי ההבטחה שבמזמור נאמרים בפי המתפללים בתורת בקשה. כגון, בשהמתפלל אומר: 'ניעזרם ה' ויפלטם', הוא מכון בלבבו: עזרנו ה' ויפלטנו. וכן דברי האזהרה נאמרים בתורת קבלה של המתפלל, כגון, בשהמתפלל אומר: 'קטח בה' נעשה טוב' הוא מכון בלבבו: הריני בוטח בה' ומקבל עלי להשתדל לעשות טוב, וכן כל דברי המזמור נגמנים להבנה בדרך זו.

המזמור ערוף בסדר א"ב, והוא אחד הסימנים למזמורים המקילים דברי מוסר. וכן יש הרבה בטייט שחוזרים במזמור זה פעמים רבות, וגם זה מסימני מזמורי תהלים. ואולם כל הבטייט האלה משתלבים יפה במקומם, ודברי המזמור ערוכים בסדר ובתכנית, כמו שעולה מפרשנו למזמור. וטעות היא בידי החוקרים, המשערים, שמזמור זה הוא רק אסוף של פתגמי חכמה שנערכו על פי סדר א"ב ואין בו תכנית ומחלף אחד לרעיונות.

המזמור ערוף על פי סדר א"ב, אך רבע ארבע צלעות לכל אות מאותיות הא"ב. בדרך כלל באות שתי צלעות בפסוק אחד. ולפי זה באות אותיות הא"ב בראשי הפסוקים לסרגין. כגון: האותיות ז, ח, ט, י, כ באות בראשי הפסוקים יב, יד, טז, יח, כ. אבל ארץ הצלעות אינו שוה בכלן. ולפיכך יש מקומות שסדר הא"ב אינו מתאים לחלוקת הפסוקים, וגם לא לטעמים, וגם לא למקצב. ואלה הם השנויים: (א) שתי הצלעות הראשונות של האות ד קצרות הן, ולפיכך לאות ד יש רק פסוק אחד. (ב) שתי הצלעות הראשונות של האות ח כפולות וכן יש ל-ח שש צלעות ולא ארבע. (ג) הצלעות של האות כ קצרות, ולפיכך יש רק פסוק אחד לאות כ. וגם החלקה המתבקשת לפי הסדר אינה מתאימה לטעמים. (ד) גם החלקה של הצלעות באות נ אינה מתאימה לטעמים. (ה) שתי הצלעות הראשונות של האות ע נחתכו עם שתי הצלעות האחרונות של האות ס. והאות ע נמצאת באמצע פסוק כח: לעולם נשמרו (אות ה-ל שבראש 'לעולם' אינה נחשבת). (ו) האות ו של 'ותשועת' אינה נחשבת. - בסדר הא"ב יש לפעמים, שהאות חוזרת פעמים אחדות בתוך הפסוקים שלה או הפסוקים שלפניה. כגון: האות ח נמצאת כבר בפסוקי האות ז: וחרק עליו שני אדני ישחק לו, והיא מצויה פעמים אחדות בפסוקיה שלה: חרב פתחו לטבות... חרבים. ביחוד נכרת חזרת האות ר: ושמר דרכו וירוממוך לרשת ארץ בהפכת רשעים תראה ראיתי רשע עריץ ומתערה כאורח רעון ויעבר²⁷.

יש קצת דמיון בין תכן מזמור לו לתכן מזמור לו. בשניהם מדבר על הנווד שבין דרך הרשעים לדרך הצדיקים; גם הלשון 'בצל כנפיה יחסינו' דומה ללשון 'כי חסו בו' במזמור לו.

²⁷ במזמורי הא"ב שבמקרא, יש שאותיות שוות באות בראש מלים שוות. כגון טי"ת - טוב; טוב מעט לצדיק (לו טז); טובי"איש חונן ומלוה (קיב ח); טוב ה' לכל (קמח ט); ועוד הרבה. וראוי לשים לב במיוחד לצלע שבאות סמ"ך, סור מרע ועשה טוב, במזמור לד ובמזמור לו.